

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ СТРАТЕГІЧНО ВАЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Н.О. КІДАЛОВА, асистент

кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: yurdinasty@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена дослідженню правового регулювання функціонування об'єктів інфраструктури, що відносяться до критичних в іноземних країнах, та об'єктів, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки нашої держави.

У статті проаналізовано європейське законодавство, висвітлена класифікація критичної інфраструктури в інших країнах. Запропоновані шляхи застосування іноземного досвіду в Україні щодо об'єктів, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави.

Також визначено, що наявні нормативні акти щодо захисту критично важливих об'єктів не розкривають їх класифікаційно-понятійний зміст, не розроблений єдиний механізм захисту, що в результаті призводить до недотримання навіть наявних правил, неузгодження дій різних суб'єктів, які здійснюють такий захист, попередження від незворотних негативних наслідків.

За загальним висновком, у результаті дослідження визначено, що захист критичної інфраструктури як стратегічних об'єктів має формуватись відповідно до нормативної бази, концепцій, стратегічних програм, найкращого міжнародного досвіду. Конкретні заходи мають бути визначені як основа для формування новітніх технологій при адміністративно-правовому регулюванні захисту критичної інфраструктури в Україні, що стратегічно важливими для економіки і безпеки держави.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, критична інфраструктура, об'єкти стратегічного значення, класифікація

Актуальність.

Надзвичайно важливими для кожної людини безпосередньо й держави взагалі є засвідчення значимості забезпечення захисту об'єктів, що є стратегічно важливими для економіки і безпеки держави, суспільства, населення

та порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам країни. Перед нашою державою постає першочергове завдання визначення відсотку ризикованості у разі знищення підприємств стратегічного значення та відповідно їх пріоритетності для

всієї інфраструктури нашої країни. Також важливим є створення переліку (класифікатору) об'єктів стратегічного значення на підприємствах.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей адміністративно-правового регулювання захисту об'єктів інфраструктури, що відносяться до критичних в іноземних країнах та об'єктів, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави Україна.

Результати.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про визначення критеріїв віднесення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави» від 03.11.2010 р. № 999 встановлено, що до об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, належать суб'єкти господарювання державного сектору економіки (далі – Підприємства), які відповідають одному або кільком критеріям зазначеним у цій Постанові. Постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 р. № 83 затверджено перелік таких об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави. Такі підприємства мають для держави велике значення, оскільки їх вихід з ладу і знищення може призвести до катастрофічних наслідків для економіки та безпеки держави.

Необхідність дослідження критичної інфраструктури визнають у багатьох країнах світу, насамперед, у США, де рівень розвитку інформаційних технологій та можливості сучасних комплексів імітаційного моделювання постійно підвищуються.

Серед цілей подібних досліджень виділяють захист національної критичної інфраструктури та організацію впливу на її об'єкти у супротивника (Теленик, 2018).

З огляду на міжнародну складову, складність взаємозв'язку елементів критичної інфраструктури та важливість їх розуміння відображає інцидент, що стався 19 липня 2001 р., коли поїзд з 62 цистернами, що перевозив небезпечні хімічні речовини, зійшов з рейок у тунелі на Говард-стріт у м. Балтімор, США. Крім того, руйнування залізничного сполучення мало наслідки і для штатів Нью-Джерсі, Пенсільванія, Делавер, Нью-Йорк і Меріленд у вигляді затримок доставки вугілля і сталі. Для усунення виявлених недоліків у США почалося формування цілого кластера науково-дослідних організацій, що займаються питаннями розробки сучасних математичних моделей для дослідження критичної інфраструктури (Теленик, 2018).

У Болгарії пожеві влітку 2005 р. призвели до спустошливого лиха, що спіткало країну, – загинула 31 людина. Рада міністрів розробила і затвердила два проекти законів – один для зміни та доповнення Закону про управління у разі криз, й інший – це новий Закон про захист при лихах («Наредба за реда...»).

Вивчення та аналіз захисту критичної інфраструктури відносно молодше явище. Це питання стало привертати до себе пильну увагу тільки наприкінці минулого століття. Саме події середини 90-х рр. XX ст. (теракт в Оклахома-Сіті у 1995 р., публікація висновків доповіді наукового комітету МО США по інформаційній війні у 1996 р.), а також тотальна комп'ютеризація систем управління і контролю

різних секторів критичної інфраструктури суттєво підвищили значимість та необхідність таких досліджень («Fast Analysis Infrastructure...»).

У липні 1996 р. адміністративним указом президента США № 13010 «Про роботу по дослідженню вразливості захисту критичної інфраструктури від кібернетичних і фізичних загроз» була сформована комісія із захисту критичної інфраструктури при президентові США (President's Commission on Critical Infrastructure Protection – PCCIP). У травні 1998 р. у світ вийшла директива президента № 63 «Стратегія спільних зусиль адміністрації США і приватного сектора в галузі захисту критичної інфраструктури». Вона визначала мету і завдання, які вирішуються для забезпечення захисту національної інфраструктури від навмисних атак, і супроводжувалася адміністративними указами президента № 13130 «Про Національну раду з критичної інфраструктури» та № 13231 «Про захист національних критичних інформаційних систем». Відповідно до цих документів почалося формування центрів інформаційного обміну та аналізу (Information Sharing and Analysis Centers), а також національної ради з критичної інфраструктури (National Infrastructure Advisory Council – NIAC). Наприкінці 2001 р. був створений Національний центр аналізу та імітаційного моделювання інфраструктури (The National Infrastructure Simulation and Analysis Center – NISAC), а у листопаді 2002 р. утворено Міністерство внутрішньої безпеки (МВБ), на яке і було покладено загальне керівництво заходами забезпечення захисту національної інфраструктури від різних загроз.

У Республіці Болгарія з 23 жовтня 2012 р. вступило у силу Положення про порядок компетентних органів

для встановлення критичних інфраструктур та їх об'єктів і для оцінки ризику для них. Положення має за мету досягнення більш ефективної превентивної діяльності у результаті своєчасного встановлення критичних інфраструктур та прилеглих до них об'єктів і відповідної оцінки ризику. Це призведе до зменшення їх вразливості від природних лих або умисних посягань («Наредба за реда...»). Положення відповідає вимогам для ідентифікації та позначення європейських критичних інфраструктур та оцінки необхідності у поліпшенні їх захисту. Усі заходи запроваджені Законом про захист при лихах.

З точки зору європейського законодавства проблема порушена у Директиві 2008/114/ЕО Європейського парламенту і Ради від 8 грудня 2008 р. щодо ідентифікації та позначення європейських критичних інфраструктур та оцінки необхідності у поліпшенні їх захисту. Директива є основним документом, поряд з так званою «Зеленою книгою Європейської програми на захист критичних інфраструктур» (ЗКІ), для ідентифікації і забезпечення Європейської критичної інфраструктури та оцінки необхідності в поліпшенні її захисту. У ній визначено основні поняття як «критична інфраструктура», «аналіз ризику», «захист», «чутлива інформація, пов'язана з ЗКІ» та ін. Директива охоплює в основному сектори енергетики та транспорту де планується її перегляд, включаючи у сфері її застосування і інші сектори. Додаткові вимоги вносить і директива Європейського парламенту та Ради Європи, що встановлює інфраструктурну просторову інформацію в спільності (INSPIRE), яку, в якості держави – члена ЄС, Болгарія транспортує (Чернета, 2013).

Об'єкти, що є критичними та їх важливість визначається вразливістю від конкретних загроз, а також потреба у попередженні та оперативному реагуванні на ці загрози, що і впливають на безпеку як держави, так і суспільства, та населення зокрема. Чинні нормативно-правові акти потребують редагування та реформативного удосконалення. Класифікація об'єктів, що відносяться до критичних і є важливими для життєдіяльності країни, є першочерговим завданням для України. Так буде досягнуто захист від загроз, пов'язаних із втратою критичної інфраструктури. У той же час, держава має визначити шляхи взаємодії з державними органами та підприємствами щодо публічного контролю за такими об'єктами для попередження загроз критичній інфраструктурі.

В Європі вперше проблемою захисту критичної інфраструктури почали опікуватись у Великій Британії (1999 р.), визначивши основні параметри критичної інфраструктури та відповідальність державних органів щодо її захисту. У жовтні 2004 р. Європейська комісія вдалась до розробки загальної методології із захисту критичної інфраструктури та рекомендувала посилити увагу на технологічних й інформаційних елементах захисту тих об'єктів, припинення функціонування яких матиме транскордонний вплив (European Critical Infrastructure Warning Information Network, CIWIN) («Критична інфраструктура...»).

Висновки і перспективи.

У нашій країні постає завдання необхідності визначення відсотку ризикованості у разі знищення підприємств стратегічного значення та

відповідно їх пріоритетності для всієї інфраструктури нашої країни. Також важливим є створення переліку (класифікатору) об'єктів стратегічного значення на підприємствах. Встановити належну назву нормативним документам, що встановлюють перелік стратегічних підприємств, або оновити зміст нормативно-правового акту у відповідності до назви. Суть полягає у тому, що назва документу «Перелік об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави» сформована без урахування змістовного характеру самого переліку, який містить перелік підприємств, а не об'єктів як це зазначено у назві, а це зовсім різне смислове навантаження. У той же час, перелік формується без урахування економічного, фінансового, енергетичного показників для кожної галузі.

Забезпечення безпеки належить до основних мотивів діяльності людей і суспільства (Бригінець, 2019: 6). Зважаючи на серйозність загрози, що нині постала перед національною безпекою нашої держави, необхідно терміново розпочати розробку нормативно-правової бази, яка б якісно регламентувала захист критичної інфраструктури країни як об'єктів стратегічного значення.

Список використаних джерел

1. Про визначення критеріїв віднесення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави: постанова Кабінету Міністрів України 03.11.2010 р. № 999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999-2010-%D0%BF> (дата звернення 21.01.2020 р.).
2. Перелік об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави: постанова Кабінету

- Міністрів України 04.03.2015 р. № 999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/83-2015-%D0%BF> (дата звернення 21.01.2020 р.).
3. Наредба за реда, начина и компетентните органи за установяване на критичните инфраструктури и обектите им и оценка на риска за тях, в сила от 23.10.2012 г., приета с ПМС № 256 от 17.10.2012 г., Обн. ДВ. бр. 81 от 23 Октомври 2012 г., изм. и доп. ДВ. бр. 19 от 26 Февруари 2013 г. URL: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135816878> (дата звернення 26.01.2020 р.).
 4. Теленик С.С. Критична інфраструктура як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 1 (15). URL: <http://elar.naiu.kiev.ua> (дата звернення 09.01.2020 р.).
 5. Fast Analysis Infrastructure Tool Department of Homeland Security's Information Analysis and Infrastructure Protection. National Infrastructure Simulation and Analysis Center (NISAC).
 6. Чернета В.М. Аналіз критичної інфраструктури та напрямки досліджень систем життєзабезпечення об'єктів України. Строительство, материаловедение, машиностроение. Серия: Безопасность жизнедеятельности. 2013. № 71(1). URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення 10.01.2020 р.).
 7. Критична інфраструктура – досвід ЄС проти диверсійної війни: Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua> (дата звернення 29.01.2020 р.).
 8. Бригінець О.О. Динамічний підхід до дослідження проблем безпеки держави. Право. Людина. Довкілля: науково-практичний журнал. 2019. 10(1). С. 6–11. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/law2019.01.001>.
 - Ministriv Ukrainy 03.11.2010 № 999 [On defining criteria for attribution of state property objects to those of strategic importance for the economy and security of the state: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine 03.11.2010 No. 999]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua> (in Ukrainian).
 2. Perelik obektiv derzhavnoi vlasnosti, shcho maiut stratehichne znachennia dlia ekonomiky i bezpeky derzhavy Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy 04.03.2015 № 999 [List of State Property Objects of Strategic Importance for the Economy and Security of the State: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine 04.03.2015 No. 999]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua> (in Ukrainian).
 3. Naredba za reda, nachyna y kompetentnyte orhany za ustanoviavane na krytychny ynfrastruktury y obektyte ym y otsenka na ryska za tiakh, v syla ot 23.10.2012 h., pryeta s PMS № 256 ot 17.10.2012 h., Obn. DV. br.81 ot 23 Oktomvry 2012h., yzm. y dop. DV. br.19 ot 26 Fevruary 2013h. Available at: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135816878> (in Bulgarian).
 4. Telenyk, S.S. (2018). Krytychna infrastruktura yak obiekt administratyvno-pravovoho rehu liuvannia. Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav [Critical infrastructure as an object of administrative regulation. Law Journal of the National Academy of the Interior], 1(15). Available at: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/6663/1/17.pdf> (in Ukrainian)
 5. Fast Analysis Infrastructure Tool Department of Homeland Security's Information Analysis and Infrastructure Protection. National Infrastructure Simulation and Analysis Center (NISAC) (in English).
 6. Cherneta, V.M. (2013). Analiz krytychnoi ynfrastruktury ta napriamky doslidzhen system zhyttiezabezpechennia. Stroytelstvo, materyalovedenye, mashynostroenye. Seryia: Bezopasnost zhyznedeiatelnosty [Critical infrastructure analysis and research areas for life support systems in Ukraine. Con-

References

1. Pro vyznachennia kryteriiv vidnesennia obektiv derzhavnoi vlasnosti do takykh, shcho maiut stratehichne znachennia dlia ekonomiky i bezpeky derzhavy: Postanova Kabinetu

- struction, materials science, mechanical engineering. Series: Safety of Life], 71(1). Available at: <http://nbuv.gov.ua> (in Ukrainian).
7. Krytychna infrastruktura – dosvid YeS proty dyversii noi viiny: Yevropeiska pravda [Critical Infrastructure – The EU's Experience Against the Diversionary War: A European Truth]. Available at: <https://www.euointegration.com.ua> (in Ukrainian).
8. Bryhinets, O.O. (2019). Dynamichniy pidkhid do doslidzhennia problem bezpeky derzhavy. Pravo. Liudyna. Dovkillia: naukovopraktychnyi zhurnal [A dynamic approach to the study of state security problems. Law. Human. Environment: A Scientific and Practical Journal], 10(1): 6–11. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/law2019.01.001> (in Ukrainian).

N.O. Kidalova (2020). Administrative and legal regulation of protection of strategically important objects of critical infrastructure in the account of international experience. *Law. Human. Environment*, 11(1):118-123. <https://doi.org/10.31548/law2020.01.014>.

Summary. The article is devoted to the study of regulation of infrastructure objects that are critical to foreign countries and objects of strategic importance for the economy and security of Ukraine.

The article examines European legislation, shows the classification of critical infrastructure in other countries. Proposed ways of applying foreign experience in Ukraine to objects of strategic importance for the economy and security of the state.

It is also determined that the existing normative acts for the protection of critical objects do not disclose their classification and conceptual content; prevention of irreversible negative consequences.

As a general conclusion, the research has determined that the protection of critical infrastructure as strategic objects should be formed in accordance with the regulatory framework, concepts, strategic programs, and the best international experience. Specific measures should be defined as the basis for the formation of the latest technologies in the administrative and legal regulation of critical infrastructure protection in Ukraine, which are strategically important for the economy and security of the state.

Keywords: administrative and legal regulation, critical infrastructure, objects of strategic importance, classification
